

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 34 (997)

Субота, 21 жніўня 1954 года

Цана 50 кап.

Глыбей адлюстроўваць жыццё

Набываецца трэці з'езд пісьменнікаў Савецкай Беларусі. Разглядаючы пытанні творчага жыцця, з'езд будзе абмяркоўваць і становішча драматургіі — важнейшага бачнага жанра літаратуры.

За пяць год пасля другога з'езда з'явіліся новыя п'есы, оперныя лібрэта, кіносцэнарыі. Многія з іх пастаўлены прафесійнымі і самадзейнымі тэатрамі, выйшлі на экраны, вытрымалі выпрабаванне часу і прачерку жыццём, заслужылі ўхваленне савецкага гледача. Да іх належаць: «Дзяўчына з Палесся», «Брэсцкая крэпасць», «Навоц жаваранкі», «Гэта было ў Мінску» і іншыя. Паспех гэтых твораў быў абумоўлены тым, што праўда жыцця стала ў іх праўдай мастацтва, а майстэрства слова, сюжэта, кампазіцыі і вобразна-слухачнага з выразнай ідэяльнай накіраванасцю і правільным сцэнічным вырашэннем.

Саваітае, дасціннае мастацкае слова было заўважана найлепшым «будзённым матэрыялам» для стварэння К. Крапівай і іншых вобразна-слухачных людзей. У п'есе «Навоц жаваранкі» слова, як і раней, — матушня абора сцверджання жыццёвай праўды. П'еса напісана на майстэрстве, з выразным сюжэтам і зладжана кампазіцыя.

Прымяненне слухача атрымала опера «Дзяўчына з Палесся». Многія вобразы гэтай народна-героічнай оперы вызначылі пачынаючы і дэталі народнай мелодыі, а падае — сапраўдны драматызм. У гэтым — заслуга не толькі кампазітара, але і лібрэтыстаў. Спектакль «Брэсцкая крэпасць» і кінофільм «Канстанцін Заслонаў» характэрны палымым патрыятызмам і партыйным пафосам, майстэрскім усабоджэннем славянскіх падаў гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Становіцца героі гэтых твораў — таленавіты і мужныя людзі, смелыя змагары за перадавыя ідэалы. Іх інтэлектуальная энергія і наступальны парыв накіраваны на пераадоленне перашкоды на шляху да перамогі над ворагамі.

Паэтыя працавалі ў жанры сатырычнай камедыі А. Макаёнак — аўтар п'есы «Выбярайце, калі ласка!» і В. Палескі — аўтар п'есы «Што пасееш, тое і пажнеш». Хоць і не ўсе ўдалося пісьменнікам; асабліва ў стварэнні партрэта станоўчага героя, але іх камедыі выяўляюць накіраваны супраць перажыткаў капіталізма ў свядомасці людзей, супраць прайздэцтва і перадажлівага.

Малыя драматычныя творы набываюць найбольш яркае ўвасабленне тады, калі рэжысера і актёраў, удзельнічаючы творчыя прычыны і стыль кожнага аўтара, з глыбокай зацікаўленасцю супрацоўнічаюць з імі над папашэннем п'есы, кіносцэнарыяў і оперных лібрэта. Так, паспех «Дзяўчыны з Палесся» ў значнай меры — вынік творчай дружбы кампазітара і лібрэтыстаў з мастацтвам і асабістым аўтарам п'есы. Разам са студый «Беларусьфільм» была перапрацавана для кіно п'еса «Хто смеяцца апошнім». Тут нарадзіўся апошні варыянт сцэнарыя «Несцерка». Многія артысты драмы і кіно, саляты оперы сваім талентам, культурай і мастацкім густам узабагацілі вобразы, створаныя драматургамі.

У той-жа час з'явілася няшмала п'ес, якія не зацікавілі тэатры, бо жыццё савецкіх людзей у гэтых п'есах было паказана прымітыўна, аднабакова і, самае галоўнае, без неабходнага драматычнага майстэрства. Відць, аўтары працавалі над п'есамі паспешліва і здалі іх у тэатры сырым, недапрацаванымі.

Так здарылася з драматургам А. Маўзомам, які часамі занадта спыраўся здаць у тэатры свае п'есы.

У прэзідыуме ССП БССР

На пасяджэнні прэзідыума ССП БССР, якое адбылося 19 жніўня, абмеркаваны пытанні, звязаныя з ходам падрыхтоўкі да трэцяга з'езда савецкіх пісьменнікаў Беларусі.

Адкрыццё з'езда прызначана на 15 верасня. Зацверджаны план правядзення літаратурных вечараў у пераездзе ў першы і ў дні работы з'езда.

Прэзідыум прыняў у члены ССП БССР празаіка В. Зуба і крытыка Я. Казеку. Кандыдатамі ў члены ССП БССР прыняты кінарэжысёр П. Васілеўскі і дзіцячы пісьменнік І. Шуцько.

Памяці Паўлюка Труса

У канцы жніўня спаўняецца 50 год з дня нараджэння і 25 год з дня смерці Паўлюка Труса.

Прэзідыум ССП БССР вырашыў правесці ў Саюзе пісьменнікаў і на радзіме

тэатры свае неадсканальны творы. Праўда, граба папракнуду кіраўнікоў рэспубліканскага Рускага і Магілёўскага абласнога тэатраў, якія, уключыўшы ў свае рэпертуарныя планы новую п'есу А. Маўзона «Наталія Крыўцова», не патурбаваліся дасць і аўтарам работу да канца, а п'есу — да сцэнічнага ўвасаблення.

Парушаючы свае добрыя традыцыі, рэжысёры тэатра імя Якуба Коласа неадстаткова ўдому працавала з А. Кучарам над яго п'есай «Неспаскойныя сэрцы». Крыўдна таксама і тое, што мастацтвам і скарыста выдатнае майстэрства і багату творчую культуру К. Крапівы для папашэння п'есы «Зацікаўленая асоба». У выніку гэтага важнейшага на тэме сцэнічнага творы аб жыцці рабочага класа не занялі пачэснага месца ў рэпертуары тэатраў.

Варта звярнуць увагу нашых драматургаў на тое, што яны не заўсёды патрабавальны да сваёй творчасці. Занадта ўжо шмат твораў браку ў іх працы, і гэта павінна глыбока ўстрывожыць літаратурную грамадасць. Асобна драматургі не навучыліся ствараць яркія мастацкія вобразы, не навучыліся глыбока раскрываць характар савецкага чалавека.

У многіх п'есах занята глыбокае псіхалагічнае распрацоўка вобразаў, духоўнае жыццё герояў, без чаго не можа быць ні жыццёвай, ні тым больш, мастацкай праўды ў літаратурным творы, бо дыдактыка, сухое маралізатарства не могуць зрабіць п'есу сапраўдным мастацкім творам.

Не можа не выклікаць здзіўлення і той факт, што драматургі за апошні час мала пішуць. А між тым, многія недахопы нашай драматургіі можна было-б пераадолець напружанай творчай працай. Мінае восем месцаў гэтага года, але яшчэ не з'явілася ніводнай новай п'есы. У выніку і ў рэпертуарных планах тэатраў рэспублікі на другое палгоддзе гэтага года няма новых арыгінальных п'ес беларускіх аўтараў.

Неабходна пашырыць тэмы і жанры нашай драматургіі. Напружаная работа над новымі п'есамі павінна быць дапуўненнем і інспірацыяй лепшых раманістаў і аповесці Якуба Коласа, Міхаіла Лынькова, Івана Шамякіна, Янкі Брыля, Макара Паслядовіча і іншых. Гэтая яшчэ нескарыстаная крыніца можа ўбагаціць рэпертуар нашых тэатраў новымі цікавымі п'есамі.

Сур'ёзна адстае ад задач дня і драматургія малых форм. Аб гэтай драматургіі некаторыя літаратары чамусьці гавораць у сарамлівай, нават пагардлівай усмешкай, нібы работа ў гэтым аднакласовай п'есы — занятак не зусім прыстойны для майстроў буйных жанраў.

Аднакласовая п'еса, скетч, гумарыстычная сценка, тэатралізаваны фелетон маюць самую вялікую аўдыторыю гледачоў. Да таго-ж драматургія малых форм мае выдатную традыцыю ў класічнай і сучаснай савецкай літаратуры. Маленькія трагедыі Пушкіна, аднакласовыя творы Чэхава, Янкі Купалы, Якуба Коласа, «Шінае шлях» Дуніна-Марцінкевіча, п'есы Тронева, Пагодына, Раманова і іншых майстроў — узор таго, як у малой форме дасягнута высокая творчая культура і адменная мастацкасць. На жаль, у нас, у Беларусі, вядомыя майстры слова амаль не цікавяцца гэтым вельмі важным відам літаратуры.

Драматургічная творчасць патрабуе валантаўнай увагі ўсёй літаратурнай арганізацыі. Абмеркаванне вопыту беларускай драматургіі і перспектывы развіцця гэтага жанра павінна заняць пачэснае месца на рэспубліканскім з'ездзе пісьменнікаў.

П. Труса — у вёсцы Нізак Удзельскага раёна — вечары, прысвечаныя памяці паэта. Успамінамі аб П. Трузе надзяляцца яго землякі — К. Крапіва, П. Галеба, А. Якімовіч.

Лекцыі і канцэрты

У памяшканні Жлобінскага клуба чыгуначнікаў адбылася лекцыя-канцэрт «Беларуская савецкая музыка». Пасля ўступнага слова, якое зрабіў І. Нісневіч, прысутным праслухалі песні і ўрывкі з опер, выкананыя артыстам Беларускай філармоніі М. Пігулеўскім.

Сялёта ў Жлобіне паказалі спектаклі Кіеўскай драматычнай тэатры, артысты Рускага драматычнага тэатра БССР.

Часта прыязджаюць у горад артысты Беларускага тэатра.

Д. ЗІНГЕР.

Хроніка культурнага жыцця

Выстаўка жывапісу і графікі

Праўленне Саюза савецкіх мастакоў рэспублікі разам з Беларускай дзяржаўнай карцінай галерэяй наладжваюць у вяршыні ў Мінску выстаўку работ прафесійных мастакоў, якія жывуць у абласных цэнтрах і гарадах Савецкай Беларусі.

На выстаўцы будуць экспаніраваны работы мастакоў з Гомеля, Брэста, Гродна, Віцебска, Баранавіч, Бабруйска, Нясвіжа і іншых гарадоў.

Карцінная галерэя ўжо атрымала першую твораў мастакоў, у тым ліку пейзажы Б. Звінаградскага «Гомель раніцай» і «Пойма ракі Сож».

Канцэрты Волжскага ансамбля

Упершыню ў Мінск прыехаў Волжскі ансамбль песні і танца (Яраслаўль). У творчым калектыве — салісты, рускі народны аркестр і танцавальная група. Мастакі кіраўнік ансамбля Е. Раждзевіч, хормайстар М. Ражанскі, балет-майстар І. Карнін.

У канцэртах, якія адбыліся ў тэатры імя Янкі Купалы, былі выкананыя песні савецкіх кампазітараў, волжскія народныя песні, рускія карагодныя і жартоўныя танцы. Калектыву ансамбля таксама наведаў Оршу, Магілёў і Пухавічы.

Выступленні артыстаў брацкіх рэспублік

У час летніх гастроль у раённым цэнтры Шчучын бывалі артысты многіх брацкіх рэспублік.

Артысты Ровенскага тэатра Украінскай ССР паказалі жыхарам горада п'есу «Шляхенка-дзяшчына». Другі рускі драматычны тэатр Карла-Фінскай ССР у дні гастроль паказаў прапаўным спектаклі «Гонар сям'і» і «Не называючы прозвішча».

Цяпер у гаспадары ў працоўных горада знаходзяцца артысты Літоўскай ССР.

В. ШЫПУЛЬКІН.

Экзамены ў кансерваторыі

У Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі праходзяць прыёмныя экзамены.

На 40 месца першага курса падзелена больш 70 заяў на спецыяльнасці піяніста, спеваў, выканаўцаў на струнных, духавых і народных інструментах, тэартыкаў, кампазітараў і інш.

Экзамены прымаюць кампазітары А. Батгатыроў і М. Аладаў, прафесар М. Бергер, дацэнт Г. Пятроў і іншыя выкладчыкі.

Дзейная падрыхтоўка

Калектывы мастацкай самадзейнасці Кляскага раёна распачалі дзейную падрыхтоўку да раённага і абласнога аглядаў.

Рэпертуар папулярыяна новых п'есамі, песнямі і танцамі. У калгасах раёна ствараюцца новыя харавыя і драматычныя гурткі.

УЛ. ДЗІКЕВІЧ.

Новае ў вёсцы Бабічы

Вялікія змены адбыліся ў жыцці калгасна-вёска Бабічы Васілеўскага раёна. За паспяванымі гады многія сем'і справілі наватасць у новых дамах. У вёсцы пабудаваны сярэдняя школа, два клубы, два магазіны, бальніца, амбулаторыя.

У дамах калгаснікаў сельгасарцелі і чырвоныя шляхы гаворыць радыё, гарыць электрычнае святло. Многія калгаснікі набылі радыёпрыёмнікі, веласіпеды, матыцы, швейныя машыны, фотаапараты. Толькі за апошні час селым № 1 прадаў калгаснікам 45 веласіпедаў, 10 швейных машын.

Незвычайна змяніліся людзі нашай вёскі. 650 дзяцей калгаснікаў вучацца ў сярэдняй школе і іншых навучальных установах. Вёска дала краіне 16 настаўнікаў, 7 спецыялістаў сельскай гаспадаркі, 5 медыцынскіх работнікаў, афіцэраў Савецкай Арміі, інжынераў, механізатараў, бухгалтараў.

Паслугамі сельскай бібліятэкі карыстаюцца 400 калгаснікаў. На паліцах бібліятэкі — больш п'ятнаццаці тысяч рознастайнай літаратуры. Калгаснікі выліваюць 550 экзэмпляраў газет, атрымліваюць звыш 250 часопісаў.

Пры сельскім клубе працуе стаячая кіноастанова. Кінемеханік С. Серада штомесячна ставіць 15-20 фільмаў. Добра працуе лектарый. У гэтым годзе для калгаснікаў прачытана 54 лекцыі і даклады.

Многія калгаснікі прымаюць актыўны ўдзел у рабоце гурткоў мастацкай самадзейнасці. Асабліва актыўна працуе драматычны гурток. На калгаснай сям'і пастаноўлены «Калінавы гай» Карвейчука і аднакласовыя п'есы «Перад сустрэчай», «Адна сям'я», «Сон у руку».

Н. ЖУРА.

загадчык Бабіцкага сельскага клуба.

Масква. Увечары на Усеаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы. Фантан «Дружба народаў» і Галоўны павільён.

Фото В. Савасцянява. (Фотаронка ТАСС.)

У прэзідыуме праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР

„Аб памылках часопіса „Новый мир“

Разаложыць прэзідыума праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў

На старонках друку («Правда», часопіс «Коммунист», «Літаратурная газета», часопіс «Знамя» і інш.), на пісьменніцкіх сходах у Маскве і ў Ленінградзе, на радзе з'ездаў пісьменнікаў брацкіх літаратурных ССР былі падвергнуты сур'ёзнай крытыцы грубыя ідэяльны памылкі, дапушчаныя на старонках часопіса «Новый мир». Літаратурная грамадасць рэзка асудзіла выступленні часопіса на пытанні сучаснай літаратуры (артыкулы В. Памеранцава, М. Ліфшыца, Ф. Абрамава, М. Шчэглава), у якіх ёсць накіраваны і шкодны тэндэнцыі, артыкулы, у якіх рабіліся спробы развіваць асноўныя прычыны савецкай літаратуры, ставіліся пад сумненне ідэянасць, жыццёвая праўдзівасць савецкай літаратуры.

В. Памеранцаў у артыкуле «Аб шычарасці ў літаратуры», спекулюючы на аэаэнах недаацэненасці чытачоў і пісьменнікаў некаторымі творчымі недахопамі нашай літаратуры, агудам і надбасуджэннем абвінавачваюць савецкіх пісьменнікаў у няшчырасці. Над выкладам барацьбы з прыстасавальніцтвам і закідваюць, ён паставіў пад сумненне сучасную шырокую грамадскую тэматыку і праблематыку савецкай літаратуры, закідваюць да аднабаковага паказу і раздування адмоўных з'яў нашай рэчаіснасці. Натуральную і абавязковую для кожнага сапраўднага мастацкага твора ўмову шычары і аўтара В. Памеранцаў у сваім артыкуле ўзвёў у першы, галоўны крытэрыі ацэнкі літаратурнага твора, падмінуўшы, такім чынам, агульнапрызнаны ў нашай літаратуры ідэяльны, сацыяльна-класавы арыскі пазачасовым і пазасоцыяльным маральным крытэрыям. У развіццё гэтай сваёй пазіцыі, нароўж прырадзе метада сацыяльна-класавы рэалізма, В. Памеранцаў супрацьпаставіў прапаўдз, гэта значыць адстаўленне пісьменнікам ліўных ідэй і перакананняў, так званай «споведзі», гэта значыць з'яў літаратуры з яе высокай пазіцыі выхавальнага пацуду і характары будзённай камунізму да роі «спавядальніцкай» рэгістрацыі «ненасрэдных уражанняў» пішучага ідэяльнаму даўно выкрытых у нашай літаратуры ідэалістычных тэндэнцый.

Развіваючы лінію нігілістычных адносінаў да вопыту і дасягненняў савецкай літаратуры, што наміраецца ў артыкуле В. Памеранцава, рэдакцыя часопіса на друкавала ў № 4 за 1954 год артыкул Ф. Абрамава «Людзі калгаснай вёскі ў паспяванай прозе». Змест таго, каб аданіць у цэлым перад твораў з'езда пісьменнікаў творы аб калгаснай вёсцы, напісаныя ў паспяваным гадзі, паглядзець на іх з пункту гледжання новых задач, якія пастаўлены ў апошніх раёнах нашай партыі і ўрада па пытанні сельскай гаспадаркі, і аўтар артыкула, і рэдакцыя ўчынілі «разнос» усе найбольш прыкметных твораў савецкай прозы, што прысвечаны жыццю калгаснага сялянства ў вяснянай і паспяваным гадзі. Змест таго, каб аб'ектыўна ўскрыць рэальныя вартаці і недахопы разбіраемых твораў, змест таго, каб на аснове глыбокага аналізу створаных пісьменнікам вобразаў людзей калгаснай вёскі, іх паводні і ўчынкаў, паказаць, як у радзе выпадкаў рапрацоўка жывых і праўдзівых вобразаў прышла ад аблегчанага аўтарскага падыму да вырашанага жыццёвых канфіліктаў і сутыкненняў. Ф. Абрамаў закрэслівае творы, якія адграты сур'ёзную ролю ў духоўным жыцці савецкіх людзей, даючы тым самым няправільную, скажоную карціну становішча аднаго з важнейшых раздзелаў савецкай літаратуры. Тэндэнцыя

абыходзячы новае, перадавае ў жыцці і літаратуры, Ф. Абрамаў прама выступае ў сваім артыкуле ў абарону косяга і адстаалага, аддае даніну таннаму сентыменталізму, здэкаваўшы над пісьменнікамі, якія адстаўляюць новыя рысы людзей калгаснай вёскі, прагрэсіўныя з'явы ў жыцці савецкага сялянства.

Артыкул Ф. Абрамава паказвае, што аўтар і рэдакцыя, якая надрукавала яго артыкул, няправільна аразумелі рашэнні пераходнага і лютаска-сакавіцкага пленуму ЦК ВКП(б), у якіх сурова, бязлітасна крытыка недахопаў у развіцці сельскай гаспадаркі заснавана на трыма фундаментальным прызначэнням вельзэрных паспеху і непахіснай трываласці калгаснага ладу і накіравана да хутэйшага ўздыму матэрыяльнага добрабыту працоўных.

М. Ліфшыц у артыкуле «Дзеінік Марыяты Шагіня», з панскі-эстадскіх пазіцый разбіраючы недахопы кнігі М. Шагіня, абрушваюцца супраць пісьменнікаў, якія імкнуцца актыўна ўмяшчацца ў жыццё, ставіць пад сумненне важнасць звароту пісьменнікаў да тэм працы, вытворчай дзейнасці і іншых актуальных тэм нашай рэчаіснасці. Заслугу ў рэзкага асуджэння недахопаў савецкай крытыкі здэкава-гумілы топ аўтара, які з радзіцы выдзігае напак сапраўдных і ўбываючых у нашай твора, што адпавядае і не жадае заўважаць станоўчыя бакі кнігі.

Крытык М. Шчэглаў у артыкуле пра раман О. Чорнага «Опера Снегіна» здэкаваў над тым, што аўтар раману паказваў уплыў рашэнняў партыі на пытанні музыкі на свядомасць і творчую дзейнасць мастацкай інтэлігенцыі. У другім сваім артыкуле, пра раман Л. Леонава «Рускі лес», Шчэглаў праводзіць ілжывую думку аб тым, што савецкі лад жыцця з'яўляецца пакінуў асуджэннем для разбіраемых тыпаў накіраваў перадажліва раману Грацянскага і крытыкуе Л. Леонава за тое, што ён учыніў і склад характары Грацянскага раскрывае як праўдзівое перажыткаў мінулага.

Усе гэтыя факты паказваюць, што ў часопісе «Новый мир» наміраецца лінія, якая супярэчыць указанням партыі ў галіне мастацкай літаратуры.

Кіраўнікі часопіса «Новый мир», друкуючы пералічаныя артыкулы, забылі, што часопіс, як орган Саюза савецкіх пісьменнікаў, абавязаны сістэматычна і своечасова змагацца з адхіленнямі ад прыяцельнага сацыялістычнага рэалізма, са спробамі адвесці савецкую літаратуру ўбок ад жыцця і барацьбы савецкага народа, ад актуальных пытанняў палітыкі партыі і Савецкай дзяржавы, абавязаны змагацца са спробамі культываваць упадніцкі настроі, абавязаны даваць адпор тэндэнцыям агульнага нігілістычнага зневажэння ўсяго станоўчага, што зроблена савецкай літаратурай.

Кіраўнікі часопіса «Новый мир», друкуючы няправільныя і шкодныя артыкулы, забылі аб тым, што ўсекае паслабленне уплыву сацыялістычнага ідэалогіі азначае ўзмацненне уплыву ідэалогіі буржуазнай.

Кіраўнікі часопіса «Новый мир» і аўтары няправільных і шкодных артыкулаў выступілі на старонках часопіса з пазіцыяй, якія супярэчаць указанням партыі, што азначаюцца ў не раёнах ад 1946-48 гг. на пытанні літаратуры, драматургіі, тэатра, кіно, музыкі, і не рабілі вывадаў з крытыкі, якой падверглася ў рашэнні ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звезда» і «Ленінград» дзейнасць рэдакцыйных калегій гэтых часопісаў.

Памылкі, дапушчаныя рэдакцыяй часопіса «Новый мир», асабліва востра і папашэнне указанням партыі аб абавязку работнікаў мастацтва сацыялістычнага рэалізма — кіравацца ва ўсёй творчай

дзейнасці палітыкай партыі і Савецкай дзяржавы, даваць бязлітасны адпор усім правам апалітычнасці, фармалізму, безыдэянасці.

Прэзідыум праўлення ССП СССР адзначае, што становішча, якое стварылася ў рэдакцыі часопіса «Новый мир», орган Саюза савецкіх пісьменнікаў, у многім адумачыцца тым, што ні сам прэзідыум, ні сакратарыят праўлення ССП да апошняга часу недастаткова займаліся пытаннем ідэяльнай накіраванасці часопіса «Новый мир» і іншых друкаваных органаў Саюза, у той час, як кіруючы органы Саюза савецкіх пісьменнікаў галоўную ўвагу ў сваёй дзейнасці павінны аддаваць пытанню ідэяльнай накіраванасці савецкай літаратуры, пытанню ідэалогічнага выхавання і росту мастацкага майстэрства савецкіх пісьменнікаў.

У рабоце рэдакцыйных калегій часопісаў няма патрэбнай калегіальнасці, рэдакцыйныя калегіі працуюць неруаўна, рад членаў рэдакцыйных калегій сістэматычна не прымае ўдзелу ў рабоце калегій, з боку некаторых галоўных рэдактараў не было дастатковай увагі да заўваг і прапановаў членаў рэдакцыйных калегій на тым ці іншых матэрыялах, а самі члены рэдакцый не рабілі калектывнага ўплыву на ідэяльную накіраванасць друкаваных органаў.

Усе гэтыя недахопы асабліва нецярпимыя ў цяперашні час, калі значна ўзрастае роля Саюза савецкіх пісьменнікаў, як грамадскай пісьменніцкай арганізацыі, што дапамагае актыўнаму ўдзелу пісьменнікаў у камуністычным будзёнстве, у маральна-палітычным выхаванні будзённай камунізму, у пераадоленні перажыткаў капіталізма ў свядомасці людзей.

Абавязваючыся на дапамогу рэдакцыі друкаваных органаў і актыўнасцю ўсёх твораў кадры, праўленні Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР, брацкіх рэспублік, краёў і абласцей могуць і павінны ажыццяўляць шырокае сістэматычнае абмеркаванне асноўных пытанняў развіцця і ўдасканалення савецкай літаратуры, павінны абмяркоўваць асобныя творы, дапамагаць павышэнню і мастацкаму росту пісьменнікаў шляхам таварыскай крытыкі і таварыскага растлумачэння.

Прэзідыум праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў паставіў на:

1. Асудзіць няправільную лінію часопіса «Новый мир» у пытанні літаратуры.
2. Вызваіць тав. **Твардоўскага А. Т.** ад абавязкаў галоўнага рэдактара часопіса.
3. Прызначыць галоўным рэдактарам часопіса «Новый мир» тав. **Сіманова Н. М.**
4. Даручыць сакратарыяту праўлення ў двухтыднёвы тэрмін распрацаваць і разаслаць для абмеркавання членам прэзідыума прапановы па зрэзненню папашэнню кіраўніцтва друкаванымі органамі з боку прэзідыума і с

ДА ТРЭЦЬЯГА З'ЕЗДА ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

Тыповасць вобраза

М. БАРСТОК

Ціпер, у перадыздаўскі час, на сходах і сустрэчах, на старонках газет і часопісаў выдзяляюць прыцягальную размову аб найбольш літаратурнай, аб яе поспехах і недахопах, аб яе надзвычайных задачах. Калі раней часта было і так, што пункт погляду аднаго рэцэнзента ці крытыка прымаўся на веру і паўтараўся другімі як нешта неабвержнае, амаль дагматычнае, дык цяпер больш незалежна і рознастайна, з большым наглыбленнем у спецыфіку твораў сталі гаварыць аб літаратурнай.

Есць нават спробы творча падыйсці і да пытанняў тэорыі, у прыватнасці, да адной з самых важных праблем рэалістычнага мастацтва — да праблем тыповага.

Надаўна мы мелі магчымасць працягчы змяшчаны ў газеце «Літаратура і мастацтва» артыкул Г. Шчарбатава «Тып — гэта з'ява эпохі» і артыкул Н. Перкіна «Праблема тыповага ў сучаснай беларускай прозе», надрукаваны ў 7-м нумары часопіса «Полымя».

Далёка не роўназначныя на сваіх вартасцях, гэтыя выступленні з'яўляюцца пачаткам сур'ёзнай гаворкі, даючы багаты матэрыял для разважанняў.

Г. Шчарбатаў, гаворачы аб тым, што адным з мастацкіх прыёмаў метаду сацыялістычнага рэалізму з'яўляецца перавелічэнне станаўчых герояў, нагадвае адпаведныя радкі з работ і выказванняў М. Горькага, з яго пісем і выступленняў. Аднак аўтар артыкула не праігнаваў усёй глыбінні горкаўскага вучэння аб сацыялістычным рэалізме, аб складанасці і рознастайнасці чалавечай псіхікі, аб патрабаваннях да героя-сучасніка ў літаратуры.

Аўтар артыкула думае, што ўданы ці надудачы пісьменніка знаходзіцца ў прамой залежнасці толькі ад аднаго фактара — ад умення пераўтвараць станаўчымі ці адмоўна і якіх герояў. На яго думку, герою рамана «Свята на Дніслам» Дзяміда Сыча нельга лічыць тыповым вобразам, бо «Паслядоўчэ не выкарыстаў права перавелічэння станаўчых якасцей героя». Як асноўны аргумент нетыповасці Дзяміда Сыча, прыводзіцца той факт, што ён не быў пераўтварэннем усёй сельскай гаспадаркі на аснове індустрыялізацыі, не быў нават рашучай ролі машына-катарных станцыяў у справе ўяду калгаснай вытворчасці.

Гэта вельмі спрэчнае, сацыялагічна падоход да вызначэння асаблівасцей таго ці іншага характара і, у прыватнасці, да вызначэння асаблівасцей характара Дзяміда Сыча.

Калі чытаеш артыкул Г. Шчарбатава, складваецца ўражанне, што тыповым вобразам ён лічыць толькі вобраз ідэальнага, героямі і на гэтай падставе адмаўляе ў тыповасці такіх герояў, як Дзянін, Маша Капцова, Лескавец, Дзямід Сыч. Больш таго, ён нават не гаворыць аб ступені іх тыповасці, аб правільнасці шляхоў тыпаваці, па якіх ішлі пісьменнікі, аб характэрнасці наасобных, надзвычайных ім рыс.

«Галоўны герой твора Максім Лескавец, — піша ён аб рамане І. Шамякіна «У добры час», — вельмі супярэчлівава натура. Жыццё гэтага чалавека як-бы змякнута ў асаблівых перажываннях, якія не маюць грамадскага значэння. І хоць аўтар умела раскрывае перажыванні Лескавца, выядэ яго праз цяжкі і перашкоды, характар яго ўсё-ж не стаў той вышэйшай нормай характара, якая робіць мастацкі вобраз пэўным літаратурным тыпам, нашым ідэалам».

Нельга ўсё-ж патрабаваць ад пісьменнікаў, каб усё іх станаўчым вобразам былі вобразам ідэальнымі, нейкай вышэйшай нормай характара. Тут ёсць тэндэнцыя прызнаваць толькі дзве фарбы ў абмаляванні герояў — чорную і белую. І, па-другое, тут знадта адмаўляецца права літаратурнага героя мець свае асаблівасці перажыванняў. Наадварот, вельмі добра, што яны ў яго ёсць. Імяна праз перажыванні і раскрываецца паўната і рознастайнасць чалавечага характара.

Разглядаючы пытанне аб тыповым, Н. Перкін у сваім артыкуле спрабуе прааналізаваць сучасную беларускую прозу, буйныя творы, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне і пасляваеннаму калгаснаму будаўніцтву.

Але напярэдадні з'езда можна было б і больш пэўна і больш шырока сказаць аб здымках і дасягненнях беларускай пасляваеннай прозы, аб яе росце ў параўнанні з напярэднімі этапамі і аб тым, як гэты рост правіўся ва ўменні тыпаваці з'явы рэалістычна, ствараць прадзвіныя чалавечыя характары. Асабліва гэта адносіцца да першай часткі артыкула, дзе гаворыцца аб творах на тэму Вялікай

Айчыннай вайны. Бясспрэчна, што такіх вобразы герояў, як Мірон Іванавіч, Сымон, Канстанцін Вагучкі з рамана «Векнаміны дні» М. Лынькова, Карп Маеўскі, Тацяна, Лясніцкі з рамана «Глыбокая плынь» І. Шамякіна, даюць магчымасць не толькі ў негатыўным, але і ў пазітыўным плане раскрываць праблему тыповага.

У некаторых месцах артыкула аўтар піша пра агульнавядомыя рэчы, а робіць выгляд, што ўсё гэта ён адкрывае занова. «У агульных абрысах, — піша ён, — гэта праблема ўзгаляецца нам, як задача раскрыцця тыповых чалавечых характараў у тыповых абставінах вайны». Знадта ўжо асцярожна Н. Перкін «уводзіць ва ўжытак» вядому класічную формулу Ф. Энгельса, якая прымаецца ўсім як іспіна, якая вытрымала пробу часам. Ніхто не будзе супярэчыць, што тыповымі ў аснове сваёй з'яўляюцца вобразы Васіля Сурмака і Сцяпана Ячуга ў апавесці «У Забалотці дзе» Я. Брыля, Васіліны ў «Вяснінцы» Т. Хадкевіча, Канстанціна Вагучкага ў «Векнаміных днях» М. Лынькова, Дзяніна і Лескавца ў рамане «У добры час» І. Шамякіна, хоць можна і патрэбна гаварыць аб ступені іх тыповасці, аб прыёмах і шляхах тыпаваці кожным пісьменнікам.

Сапраўдных поспехаў дабіваецца той пісьменнік, які імкнецца да найбольшай індывідуалізацыі характараў па ліній дзеяння, псіхікі і інтэлекта, у галіне эмацыянальнага, духоўнага свету герояў.

Ф. Энгельс выказаў цвёрды твораў, у якіх характары былі абмаляваны індывідуалізавана, у якіх кожны герой — тып, але разам з тым і зусім пэўная асоба. Гутарка ідзе аб арганічным спалучэнні агульнага, характэрнага для людзей пэўнага класаў, напрамкаў і сацыяльных груп з індывідуальным, непаўторным, што ёсць у кожным асобным чалавеку, аб шляхах і спосабах праяўлення законамернасцей грамадскага жыцця ў характарах канкрэтных людзей.

Вобразы Вагучкага, Сурмака, Лескавца і з'яўляюцца яркімі і запамінальнымі таму, што яны пастаўлены ў цэнтры дзеяння, чотка індывідуалізаваны, дзейнічаюць у тыповых абставінах і звязаны рознастайна і моцна з другімі героямі. Мы аднаўляем і бачым унутраны, духоўны свет гэтых персанажаў і ўспрымаем іх, як жывых людзей.

Чалавек з яго індывідуальным унутраным светам не засланяецца ні прычыннамі, ні вытворчымі працэсамі. Ён паступова вырастае ў псіхалагічны тып з уласцівымі толькі яму думкамі, словамі і дуспаўнымі рухамі.

Гэтае ўменне спалучаць агульнае і індывідуальнае, гэтае пачуццё меры не заўсёды можна бачыць у М. Паслядоўчэ пра абмаляванні вобраза Дзяміда Сыча, а таксама ў А. Стахоўскага, у творах якога нават самыя перадавыя людзі, станаўчыя, на задуме аўтара, героі з'яўляюцца духоўна беднымі, прымітыўнымі людзьмі.

Ставчы шырока праблему тыповага ў сучаснай беларускай прозе, нельга ўпусціць з-пад увагі і маляе яе фарм, бо вядома, што адлюстраваннем эпохі можа быць не толькі раман ці апавесць, але і таленавіта напісаннае апавяданне, балада і нават асобны верш.

Прыкладна апавяданняў, у якіх выявілася ўменне аўтараў перадаць сацыяльнае, канкрэтна-історычнае праз эмацыянальнае, духоўнае, з'яўляюцца апавядання «Запаветны камень» І. Грамовіча і «Галія» Я. Брыля.

Мы добра адчуваем настрой, духоўны стан юнага Алёшы, які ўстае ў прапоўнае жыццё, старанна авалодае прафесійнай муляра, робіцца надзейным пераймальнікам і прадуважальнікам справы старога наставніка-муляра Цупрыяна. Праз канкрэтыя справы героя, праз духоўны стан юнака ў пэўныя жыццёвыя моманты раскрываецца яго рост, як асобы. Алёша Дамарад, бясспрэчна, мае ў сабе многія тыповыя рысы, характэрныя для пакаленняй савецкай юнакоў. Тут і пачуццё калектывізма, і радаснае адчуванне сабе савецкім чалавекам, гаспадаром жыцця, будаўніком людскага і свайго шчасця, і павага да старошых — людзей высокага прафесійнага майстэрства.

— Гэта мой дом... бо мы яго будавалі... Я першы камень закладаў пад гэты дом, — усхвалявана і горда гаворыць Алёша дзівічыне-падлетку, якая добра разумее яго.

Мой дом, бо я яго будаваў — як гэта добра сказана. І галоўнае, што так сказаць можа толькі саветскі чалавек з яго новым святаўспрыманням.

Разам з гэтым, аўтар паказвае, што Алёша яшчэ зусім юны, амаль хлапчук, якому хочацца прабегчы па вуліцы, намяваць сабе ў гэты незвычайны дзень не проста Алёшам, а Алёшам Мікалаевічам, і ў гутарцы з дарослым быць ва ўсім падобным да сталага і разважлівага майстра Цупрыяна.

«Гэ вечаду, — чытаем мы ў апавяданні, — калі ў наветры агурталіся майскія воблакі і родны горад, на які Алёша глядзеў з высокага насаму чыгункі, разгарнуўся перад ім ва ўсё шырыню, хлапцу аддалося, што чурчыннай сваёй ён дэкарацыя хмар на небе, а сам ідзе па свеце так, як умеюць гэта рабіць у верхах, у казках, у музыцы».

Сапраўды, у семнаццаць год кожнаму, відаць, здаецца, што яму дасна ва ўсім свеце, што ён расце і змяняецца шпарчэй, чым усё навакольнае.

Аўтар знаёмай патрэбныя словы, прыёмы і спосабы, каб паказаць агульнае, тыповае праз асобную дэталі, канкрэтна-адчуваальную фарму.

Тонка і малюўчы падзея Я. Брыля ў апавяданні «Галія» вобраз працоўнай беларускай жанчыны ў самы значны, пераломны для яе момант.

З першых старонак апавядання нас пакуе глыбокае аўтарскае разуменне чалавечай душы, багацце і свежасць фарбаў. Яркімі мазкамі малюецца ў апавяданні абстаноўка. Аўтар знаходзіць такія дэталі быту, якія характарызуць затхласць, адсталасць і нерухомаць хутарскага жыцця. Старавецкая хата з маленькімі слямі-мі вокнамі без фортыяк, славуці свекраў каўпак, які валіцца дзесяці на гарышчы, гадзіннік з адманай даўжэйшай стралы... Усё падкрэсленае, як невышона груба тут жыць чалавеку, які здаўна прывык да вясці, да людзей, чалавеку з жывой душой.

Апавяданне «Галія» — добры прыклад таго, як грамадскае, сацыяльнае раскрываецца праз пачуццёвае, эмацыянальнае, як пісьменнік робіць адбор тыповага, характэрнага, каб намаляваць яркі мастацкі вобраз.

Паказальным для росту нашай прозы з'яўляецца завяршэнне трылогіі Якуба Коласа аб Палесці. Цэнтральны вобраз трылогіі, настаўнік Лабановіч, з якім азычаліся мы і якога палюбілі з дзіўных год, з'яўляецца, бясспрэчна, тыповым прадстаўніком беларускай демократычнай інтэлігенцыі ў пэўны гістарычны перыяд.

На прыкладзе абмаляванні гэтага персанажа малодзейшыя пісьменнікі могуць пачуць, які падаць героя ў руху і развіцці, якімі спосабамі і прыёмам раскрываць яго ўнутраны свет, як будаваць строеныя займальныя сюжэты.

Лабановіч больш, чым які-небудзь другі герой нашай літаратуры, характарызуецца па ліній інтэлекту, работы яго розуму, аўтам. Мы ведаем філасофскія погляды героя, ведаем, што ён чытае і думае, як асэнсоўвае і абгулянае ў сваёй свядомасці з'явы навакольнага жыцця, добра ўдаўлявае яго спосаб бачання свету. Побач з іншымі тыповымі рысамі яго характара гэта дае нам магчымасць мець пэўнае і шырокае ўзгаляненне аб герою.

Даць яркі псіхалагічны партрэт, намаляваць прадзвіны псіхалагічны малюнак — гэта самае цяжкае ў літаратуры. Але нашы беларускія пісьменнікі і ў гэтай галіне многата дасягнулі. Сведчаннем таму творы Я. Коласа, К. Чорнага, М. Лынькова, К. Крапівы, Я. Брыля, І. Шамякіна і многіх іншых.

Абагулены вобраз нашага пакалення, вобраз героя-сучасніка малюе ў сваіх верхах і паэмах А. Кулашоў. Яго «Сідар брыгады», «Новае рыччэ», «Простыя людзі», «Толькі ўперад», «Граніца» — ідэя і тэматычна звязаны паміж сабой. У яго малююць той ці іншы важны этап у жыцці саветскіх людзей, тако пакалення, якое цяпер ажыццяўляе вялікія планы гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

Пэўна філасофскія асэнсоўвае шлях гэтага пакалення, малюе яго духоўныя воблікі, ставіць праблему шчасця, свідражае высокія камуністычныя ідэалы, за якія яны змагаюцца. Яго герой не шукае лёгкіх удач, ціхага, спакойнага жыцця. Ён, перадаючы чытацям цяжкі і перашкоды, ідзе ўсё ўперад і ўперад.

Якраз воль у такім плане, у плане філасофскім і эстэтычным, не адрэна яшчэ як след пэўна чытацкага такога паэта, як Аркадзь Кулашоў.

Увогуле, праблема тыповага патрабуе шырокай размовы, цэлага цыклу артыкулаў.

Масква сёння. Куток Александрўскага саду.

Фото Н. Рахманова. (Фотакроніка ТАСС).

3 дапамогай актыву

Калі ста чалавек пажылых калгаснікаў і моладзі сістэматычна наведваюць бібліятэку пры Міхайлаўскай хатэ-чытальні Перазавскага раёна, у якой налічваецца паўтары тысячы эземплярнаў кніг і брашуры. Бібліятэкар Аліна Зубрыцкая добра ведае запатрабаваны калгаснікаў і таму умела падбірае для кожнага літаратуру, рэкамендуе, каму і якую кнігу карыснай прачытаць.

Але не ўсё могуць наведваць бібліятэку. Напрыклад, ёсць жанчыны з малымі дзецьмі. Да іх бібліятэкар ідзе сама. Яна падбірае цікавыя ўрэмкі з раманаў і ў полі або ў хале ў час адпачынку чытае іх калгаснікам. Пасля чытання звычайна звязваюцца ажыўленыя гутаркі.

Хата-чытальня мае значны актыў. З пелехам выступае перад хлебаробамі і лекцыямі і дакладамі аграном Марыя Зелютоўка. Яна расказвае калгаснікам аб спосабах павышэння ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур, аб дасягненнях навуцы і г. д.

Актыўны ўдзел у правядзенні культурна-навуковых работ прымаюць загадчык Вялікалеліцкай пачатковай школы тав. Жлоба і дырэктар Карэвіцкай самгаспадарчай школы тав. Жыткевіч.

Ціпер актыў бібліятэкі шырока прапагандуе сярод калгаснікаў пастанову чэрвеньскага Пленума ЦК КПСС.

Н. ЕССЕНКА.

Палац кнігі

Сярод вэкавых ліп старадаўняга парку побач з іншымі карпусамі Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі ўзвышаецца прыгожы будынак бібліятэкі. За гадзі совецкай палітыкі бібліятэка ператварылася ў сапраўды палац кнігі. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў ёй налічвалася 650 тысяч тамоў рознастайнай літаратуры. За час вайны амаль усё кнігі гэтай багацейшай бібліятэкі былі разграблены, часткова знішчаны. У пасляваенны перыяд калектыву бібліятэкі праявіў сапраўды энтузіязм на збору і набыццё кніг. Ціпер тут выдатна абсталяваны прасторныя светлыя чытальныя залы: для студэнтаў на 600 месца, а таксама для навуковых работнікаў, студэнтаў-дзіпломнікаў. Бібліятэка штодзённа абслугоўвае каля двух тысяч чалавек. 3.700 чытачоў карыстаюцца кнігамі па абнаўленню.

Скарбіцца кнігі — бібліятэка акадэміі налічвае цяпер 250 тысяч тамоў спецыяльнай, палітычнай і мастацкай літаратуры. Яна вышывае 217 назваў часопісаў, у тым ліку 36 — зарубежных, 46 назваў газет, атрымлівае поўны комплект усіх сельскагаспадарчых выданняў краіны.

Сапраўды энтузіястамі бібліятэчнай справы з'яўляюцца старэйшыя работнікі Л. Лягушкіна, Н. Собалева, якія працуюць тут каля дзесяці год, дырэктар бібліятэкі Д. Новікава, якая працуе тут з першых дзён совецкай улады.

У бібліятэцы заўсёды можна атрымаць тую кнігу, якая патрэбна чытачу.

Н. КУЧУК, В. БЕЛЯКОўСКІ.

Перасоўныя бібліятэчкі

Добра працуюць у дні ўборачнай кампаніі віль бібліятэчак-пэрасоўнаў Лядскага сельскага клуба. Усе яны знаходзяцца ў аддаленых палёвочных брыгадах.

Добра абслугоўваюць чытачоў камсамольцы Станіслаў Новік і Іван Карпіла. Іх бібліятэкі наліваюць па 150 кніжак. У час ўборачных работ гэтыя камсамольцы прыносяць літаратуру ў поле.

В. ФЕДАРАУ.

Шчучынскі раён.

Лепшыя распаўсюджвальнікі друку

Судзілаўскае паштовае аддзяленне добра арганізавала падліску на газеты і часопісы. У палёвочныя брыгады і калгасы сельскае і грамадскія распаўсюджвальнікі друку. Паміж імі было разгорнута сацыялістычнае спаборніцтва. Перадвышні распаўсюджвальнікі друку заслужана лічыцца пашталёны Лідзія Судзілаўская, Марыя Салохіна, якія ахапілі падліскай 150 двароў калгаснікаў.

Шмат працавалі і грамадскія распаўсюджвальнікі Соф'я Судзілаўская, Іван Капура, Цімох Судзілаўскі. Лепшым распаўсюджвальнікам друку вынесена падзяка ад райкагоры Саюздарку.

М. ЗАСТОЛЬСКІ.

Клімавіцкі раён.

ФЕЛЬЕТОН

Бывае і так

Столік у рэстаране. За сталікам двое: аўтар і крытык.

Крытык. Не абавязкова было сюды заходзіць. Магай-б пагаварыць і ў рэдакцыі.

Аўтар. Тут некае утульней. І ніхто не перашкаджае. А там толькі пачнеш размову, то хто-небудзь зойдзе, то к тэлефону паклічуць.

Крытык. Што праўда, то праўда.

Афіцыянтка (падыходзіць). Чога жадаеце?

Крытык (аўтару). Нічога такога не трэба, па шлянцы чаю з лімонам.

Аўтар. Можна лепей з каньяком?

Крытык (падумавы). Можна і з каньяком, толькі не больш як па чайнай шлянцы на шлянцы.

Аўтар (афіцыянтцы). Чаю з каньяком. Норму чуй?

Афіцыянтка. Чула (выходзіць).

Крытык (раскладвае рукапіс). Пакуль яна прынясе, можна пагаварыць.

Аўтар. Калі ласка.

Крытык. Буду гаварыць шчыра, так як яно ёсць, праўду-матку ў вочы рэзачы, так што напярэджваю: не крыўдуй на мяне.

Аўтар. Толькі шчыра крытыка і прыносіць карысць.

Крытык. Перш за ўсё агульнае ўражанне. Трэба прызнаць, што апавесць не атрымалася. Есць асобны ўдалы напісанні, жывыя кавалкі, а ўвогуле — сумота незвычайная. Абсалютна адсутнічае сюжэт, апавесць распадаецца на асобныя кавалкі, іх можна перастаўляць у любое месца і нічога ад гэтага не зменіцца.

(Афіцыянтка прыносіць і ставіць шлянцы з н'ітвом).

Крытык (накантаваў). Ой, нешта занадта моцны чай, ці не перабытала афіцыянтка норму.

Аўтар. Ну і ніхай сабе, адблытаць не будзем. (П'юць).

Крытык. Дык на чым я спыніўся?

Аўтар. На сюжэце.

Крытык. Ага... Як я ўжо сказаў — сюжэту ў апавесці няма. Вобразы таксама не вышываны, усё яны на адзін капля і рэпацыта толькі тым, што адны носяць мужыцкае імя, другія жаночае, а па мове ці па якіх другіх адзнаках іх адрозніваць нельга.

Аўтар. Чай астывае, вып'ем. (П'юць).

Афіцыянтка (падыходзіць). Вам паўтарыць?

Аўтар. Калі ласка.

Крытык. Толькі вы, здаецца, прапорцыі перабліталі.

Аўтар. Ды нічога, нічога, абм на здароўе.

Афіцыянтка. Значыць, у той-жа прапорцыі і ў той-жа норме?

Аўтар. Так. (Афіцыянтка адыходзіць).

Крытык. Мы, крытыкі, нажываем часта сабе недурдаў воль за такую шчырую і рэзкую крытыку.

Аўтар. Я думаю, што калі яна справяд-

лівае, дык трэба быць толькі ўдзячным таму чалавеку, які адкрыў табе вочы на недахопы твора. Я амаль згодзен з тваімі заувагамі.

Крытык (прыкметна агінае). А які ў мяне такі заувагі? Дробязь. Іх-жа выправіць — раз п'юць.

Аўтар. Ну, пабудоваць новы сюжэт не так проста.

Крытык. А навошта табе будаваць новы сюжэт. І гэты ў дэбе не такі ўжо дрэнны. Там-сам падправіць, дацягнуць і ўсё будзе ў парадку.

Аўтар. Не, ціпер я сам бачу навоколькі ён недасканалы.

Крытык. Недасканалы? Глупства. Кажу табе, што за сюжэт ты можаш не хвалявацца.

Аўтар. Трэба хвалявацца. У мяне многа выпадковаў.

Крытык. Выпадковаў? У дэбе сапраўды ёсць, але-ж які? Жыццёвыя. Разуменне? А калі яны жыццёвыя, дык ліха з імі, што яны выпадаковаці. Чытач ім наверхці? Шаверці?

Аўтар. Хто яго ведае, ці шаверці.

Крытык. Ну, калі я, крытык, шаверці, дык адносна чытачоў можаш не сумнявацца.

(Афіцыянтка прыносіць шлянцы).

Аўтар. Дык давай вып'ем.

Крытык. Давай (чокаюцца, п'юць).

Аўтар. Та-ак. Напісаць добрую рэч, не такая простая справа.

Крытык. Што? Каму і не проста, а табе з тваімі здольнасці зусім проста.

Аўтар. І мне не проста.

Крытык. Досыць табе прыбяднацца (пласкае па рукапісе). А гэта што? Не твор? Твор, ды яшчэ і які! Ад яго-ж адравацца нельга, калі пачнеш чыта

Мараль долара

(«Кража» Джэка Лондана на сцэне Цэнтральнага тэатра транспарту)

Правільна робіць тым тэатры, якія звяртаюцца да незаслужана забытых альбо мала вядомых п'ес з класічнай спадчыны, дзе, здавалася б, ужо даўным-даўно ўсё вядома.

Маскоўскі Цэнтральны тэатр транспарту паказаў мінемаму глядачу п'есу Джэка Лондана «Кража». Гэта драма была мала вядома не толькі шырокаму глядачу, але і чытачу.

П'еса паказвае аварыю сутнасці, азначыўшы разбойніцкі метад, поўнае маральнае падзенне высокапастаўленых магнатаў, дзялкоў-фіналістаў Уол-стрыта — злодзей у фраках і смокінгах, якія жорстка і беспаскарна эксплуатавалі народ. Яны нажываюцца на незаконным скарыстанні працы нават маленчкіх дзяцей, запаўняюць свае сейфы вялікімі багачствамі, адзіны спосаб набываць якіх — кража, кража таго, што належыць працоўным Амерыкі...

Спектакль (рэжысёр — Л. Руднік, мастак — М. Варнек) карыстаецца асабліва выдатнымі пэсмахам.

Перад глядачом праходзіць цэлая галерэя драпежніцкай капіталістычнага свету. Іх траіна закліма вострае парэ выдатнага пісьменніка Амерыкі. Здарэння на яго радзіме драма «Кража» забароне-на. Сяньнішні запавылі Уол-стрыта беспамылкова называюць сабе ў адмоўных персанажжах драмы Джэка Лондана.

На сцэне — «гаспадар», магнат Энтоні Старквезер (арт. А. Краснопольскі). Па знешняму выглядзе ён падобны хутчэй на пастара, чым на дзядка. Строгі, сціплы чорны касцюм, зусім сівыя валасы, гладкая прычоска, твар худаваты, гладка наладжаны; вылучаюцца лахматыя, густыя цёмныя бровы, пад імі халодныя спакойныя вочы... Гэта вочы чалавека, які ўпэўнены ў сабе, у сваіх магчымасцях, у сваім праве рабіць усё, што ён жадае.

Калі Маргарэт, дачка Старквезера, выхадзіць з сцэны ў сваёй выдатнай фармулі ізаўтаў, дык ён адкрывае і цвёрды напавяржачы: «Так! Мета апраўдавае сродкі!» Робачы бізнес, Энтоні Старквезер фактычна прадаў сваю дачку мільянеру Чалмерсу, знешце прыкрыўшыся збытам каляніцкага дабрабыта Маргарэт. Старквезер павялічвае свае прыбыткі самымі несумленнымі шляхамі. Ён падаўляе і кудзіле: у яго рукаў — журналісты і сенатары, пішкі і паны... Старквезер — адзін з мацнейшых сарод некараваных правіцель Амерыкі. Аднак выкрывіць тэата драпежніка не так лёгка. Не лёгка сарваць з яго маску высакароднага фіналіста дзячэя, які, паводле яго слоў, усёй душой клопатчыцца аб дабрабыце краіны і ўсямерна садзейнічае яе праціўнасці.

Пазнаёміся з «вергіям хлопца», па вызначэнню Старквезера, журналістам Элеры Дэйжана Хэбарда. Тым твар, франтавыя вусікі, элегантны касцюм... Чалавек гэты з аднолькавай лёгкасцю міне сваё імя на адмыкчы і наадварот. Ён старанна чаляднік свайго бося, цынчыні і нахобныя нагоднікі. Гэтыя «якасці» Хэбарда-гагетера ад журналістыкі, падкрэслівае ў сваім выкананні артыст Ю. Левіцік.

Марнатравец, гуляка і распуснік Томас Чалмерс, зыць Старквезера, з'яўляецца ўладальнікам нагарабленых мільянаў і ў дадатка да гэтага яшчэ і сенатар... Вобраз Чалмерса В. Матаў даводзіць да сапраўднага сатырычнага абгаўлення. Без паржа і камізма (а для пенатрабавальнага актёра гэтыя роля мае ў сабе таёкі спактус!) В. Матаў паказвае, што пад маскай бакрыўданага, лёгкадушнага лавеласа, які дачына пастароў, хаваюцца агідны гандалр, які спрабуе выменьваць жыццёва-важныя для яго дакументы на сваю жонку і сына.

Галерэя адмоўных персанажу ў п'есе вылікае. Тут і бізвольная, дурнаватая місіс Старквезер (арт. Э. Мільтон), і набожна-літвы, прадэжны пастар Дэкуэй Рутленд (арт. В. Пішнін), і самаўпэўненая экальтаваная дама, жонка перуанскага міністра Даларэ Артэга (арт. І. Трапшкова), і па-сабачаму адданая свайму бося, бізвольная экалэма «місіс Мідэтон (арт. А. Антонава). Да іх далучаюцца літвы дшлатат амерыканскага выхавання, сакратар японскага павольства Мэтуэ Сакэры, палітычны дзячэ аўміны замашкамі шпіёна (арт. Ю. Волкаў). На жаль, не запамінаецца жонка сенатара Даўсета (арт. Л. Сцепакова). Не

У музеі К. Заслонава

Шмат наведвальнікаў прыявае да сабе прыгожы дом па вуліцы Молакава ў Оршы, у якім знаходзіцца музей Героя Савецкага Саюза Канстанціна Сяргеевіча Заслонава. Усё жыццё і дзейнасць патрыёта паўстаюць тут перад вачыма савецкіх людзей. Глядачы бачыць пасведчанне аб закінчэнні Канстанцінам Заслонам вылікаўчкі прафгтшколы. Шматлікія дакументы расказваюць аб рабоце Заслонава ў Вібецкім дэле, у Новасібірску, а потым у Оршы.

Слаўны перыяд падпольнай дзейнасці Заслонава ў тылу ворага ярка паказаны ў экспазіцыі «Падпольна-дыверсійная работа Заслонава і яго партызанская дзейнасць». Шматлікія карціны расказваюць аб пар-

тызанскай дзейнасці бригады Заслонава, аб яе мужым камандзіру: «Прачы» Бржаўскага, «Канстанцін Сяргеевіч Заслонаў у партызанскім штабе» Зайцава, «Разгром нямецка-фашыскага гарнізона ў вёсцы Горбава» Цырліна і інш.

«Свята шануе савецкі народ памяць аб Заслонаве» — так называецца апошняя частка экспазіцыі. Шматлікія дакументы расказваюць аб рабоце Заслонава ў Вібецкім дэле, у Новасібірску, а потым у Оршы.

АДРАС РЕДАКЦЫІ: г. Мінск, Савецкая, 34. Тэлефоны: галоўнага рэдактара і намесніка галоўнага рэдактара 2-31-94, адказнага сакратара 2-32-04, аддзела літаратуры, мастацтва і публіцыстыкі 2-14-94, выдавецтва і бухгалтэрыі 2-54-45.

Суседава байка

Аб ім чыталі вы і чулі ўсе: То ён у вяртаты ката-муралкі Ужо за поўнач дападу к лісе Пад пёўну галастых перакалі.

То ў якасці бабра (патрабна-ж ганьбіць звера), Залішы глуд гаралкай і віном, Ён забываўся, дзе свая кватэра, І патрапаў да нейкай Мурмы ў дом...

Чытач, не вер: Нікі ён не звер. Ён — чалавек, зму, бадай, пад сорах. Есць дом уласны, жонка, дзеці есць, Але яму ні капелкі не сорах, Як кажа сам, — «успомніць маладосць».

Што разуме ён пад гэтай фразай У нагаце нікчымнасці сваёй? Для маладосці ён жывой абразай Заўсёды быў і застаецца ён.

Мінулаў ноччу ён «куляў да дня» За новаспечанае дзесь каханне

НІА ГІЛЕВІЧ.

І веснаўся, і гуляў да дня, А да самі прышоў — настала ранне. Прышоў і стулам хрубаснуў аб печ, Што толькі шпэчкі палацелі прэч.

І вось сусед, што бачыў сизну гэту, Прынёс назаўтра байку у газету: «Бабёр прышоў дадому п'яны ў дым» — Пісаў сусед. І ўнізе — псеўданім.

Чытаў «бабёр» ці не — нам невядома, А толькі зноў ён начаваў не дома.

Я супрач тых, хто ўсюды й скрозь гату (У бой адкрыты баючыся выйсці) Крытыкаваў сабак, лісч, катуў

Замест жывёл двуногіх... Што карысці? Пакрыўдзіў байку гэтым не хачу, Але адносна валауг — лічу, Што па такой мэрзотнай катэгорыі Куды карысней б'ць без алегоры.

НІА ГІЛЕВІЧ.

Спартыўныя навіны

СТО МЕТРАў ЗА 10,7 СЕКУНДЫ

У стацыі Беларусі закончылася рэспубліканскае першынство па дэўкай атлетыцы. Іно азнаменавана вялікім поспехам маладых таленавітых спартсменаў. Званне чэмпіёна ў бегу на сто метраў заваяваў 25-гадовы камсомолец, студэнт Гомельскага інстытута інжынеруў чыгуначнага транспарту Васіль Мацяс. Ён прабег дыстанцыю за 10,7 секунды. Гэта новы рэкорд Беларусі. Апрача Мацяса, яшчэ два маладых спартсменаў паказалі добрыя вынікі. Студэнт Беларускага інстытута фізкультуры Барыс Мішчорскі і Уладзімір Захаранка атрапілі на пераходзе стаметравай дыстанцыі адпаведна 10,8 і 10,9 секунды.

Радасна адзначыць, што гэтым спартсменам усяго толькі 23 гады. Яны маюць усе магчымасці дамагчыся яшчэ лепшых вынікаў. Аднак трэба сказаць і аб тым, што вельмі многа часу затрацілі беларускія спартсмены на тое, каб скіндуць рэспубліканскага рэкорда ўсяго толькі 0,1 секунды. Вельмі павольна тым!

Цяперашняе першынство азнаменавалася таксама добрым поспехам яшчэ аднаго маладога спартсмена — 23-гадовага мінчаніна Макара Юшчанкі. Ён прабег 800 метраў за 1 мінуту 53,7 секунды. Заняў другое месца ў бегу на гату дыстанцыю, бабурчаны Станіслаў Палаўскі адстаў ад новага рэкордсмена ўсяго толькі на 0,6 секунды. Абодва маладыя спартсмены ўваў рэспубліканскі рэкорд, які быў устанавлены ў 1948 годзе беларускім майстрам спорту Міхаілам Сідаранкам.

За апошні час не толькі маладыя спартсмены дамагліся бліжэйшых вынікаў. Мацнейшыя майстры спорту нашай рэспублікі выступалі на сусветных студэнцкіх іграх у стацыі Румыніі — Будапешце. Мінчанка майстар спорту Марыя Іткіна прабегла тым 200 метраў за 23,6 секунды. Гэты час з'яўляецца новым ўсеагульным і беларускім рэкордам. Мінчанка майстар спорту

Ювэнія Гурвіч заняла другое месца ў бар'ерным бегу на 80 метраў. Абедзве спартсменкі ўзнагароджаны сярэбранымі медалямі.

У гэтым-ж дні зноў нарадаваў спартыўную грамадскасць Беларусі майстар спорту Міхаіл Крываносаў. Выступавшы ў Кіеве, ён кінуў молат на 61 метр 25 сантыметраў. Гэта таксама новы ўсеагульны і рэспубліканскі рэкорд.

НА ФУТБОЛЬНЫХ ПАЛЯХ КРАІНЫ

Заканчыўца розыгрыш футбольнага першынства Савецкага Саюза срод каманд класа «А». Многім з вядучых калектываў вострае сыгралі на адной-дзве ігры.

З вялікім майстэрствам правялі ігры другога круга футбалісты мінскага «Спартак». Паражэнне ад мінчан пацярпелі такія вядомыя каманды, як кіеўскае «Дынама» і кіеўскае «Дынама». Апошняю ігру ў сваім горадзе мінчане выйграў і маскоўскі футбалістў спартыўнага таварыства «Лакматэў» з лікам 3:2. Трэба напамінуць, што ў пачатку сёлетняга спартыўнага сезону сустрача паміж гэтымі камандамі закончылася ўнічыю.

Яшчэ цяжка сказаць, як разміркуюцца месцы каманд у турнірнай табліцы пасля апошняга тура. Але можна назваць тых, хто прэтэндуе на першыя тры прызывы месцы. Гэта маскоўскія дынамаўцы і спартакіўцы і спартакіўцы Мінска. Ушчыльную за імі ідуць каманды ЦДСА і кіеўскія дынамаўцы.

Мінчанам засталася сыграць дзве сустрачкі. Яны навіны іх прастаць ў Харкаве з меповай камандай «Лакматэў» і ў Маскве з пераможцам кубка СССР па футболе — дынамаўцамі стацыі.

Заўтра на мінскі стадыён «Дынама» адбудзецца першая міжнародная сустрэчка мінскіх спартакіўцаў са зборнай камандай Варшавы.

Ю. БАГУШЭВІЧ.

На самадзейнай сцэне

Драматычным калектывам Ашмянскага раённага Дома культуры паставлена 50 аднаактовых і многаактовых п'ес. Сярод іх — «Любоў Яравая», «За другім фронтам», «Платон Крычат», «Калінавы гай», «Вяселле ў Мелінаўцы» і інш. З новымі паставімі калектыву выступае не толькі на сваёй сцэне, але і ў дамах культуры і калгасных клубах суседніх раёнаў. Удзельнічаючы на абласным аглядзе мастацкай самадзейнасці, драматычны калектыв заўсёды займаў першае месца, неаднаразова ўзнагароджваўся прэміямі і граматамі абласнога аддзела культуры.

Паставіўчыкамі ўсёх спектакляў з'яўляюцца таленавітыя самадзейныя артысты А. Фамін і Г. Вяздзілаў.

Дэкарацыя да спектакляў ствараюцца па эскізах удзельніка калектыва Э. Лукшы.

Драматычны калектыв рыхтуецца да абласнога агляду мастацкай самадзейнасці, які адбудзецца ў Маладзечна ў кастрычніку гэтага года. Будзе паказана камедыя «Выбачайце, калі ласка!».

Гэтымі дзямі самадзейныя артысты выступілі са сваёй новай праграмай. Для глядачоў райцэнтру Ашмяны і Астравец былі паказаны аднаактовыя п'есы і ўрвак з музычнай камедыі «Вяселле ў Мелінаўцы».

Б. СТРЫКАУ.

г. Ашмяны.

Карэйская Народная Дэмакратычная Рэспубліка

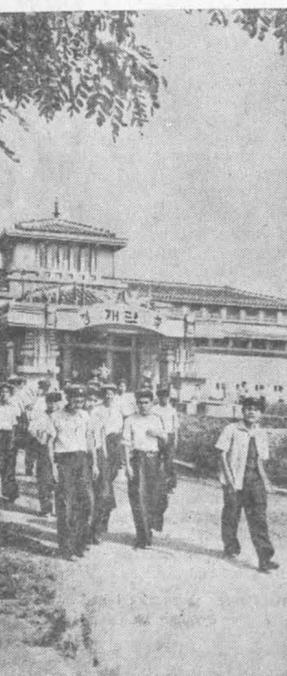
За час, які прайшоў пасля заключэння перамір'я, у Пхеньяне пабудавана каля 15 тысяч невялікіх жылых дамоў і больш 20 вялікіх будынкаў. На будоўнічых пляцоўках працуе многа рознастайных машын, якія прысланы СССР, КНР і краінамі народнай дэмакратыі.

Аднаўляецца прамысловасць Пхеньяна. У Пхеньяне аднаўляюцца будынк тэатраў, клубуў, музеяў і іншых культурных устаноў. Надаўна ў стацыі зноў адкрыўся гістарычны музей.

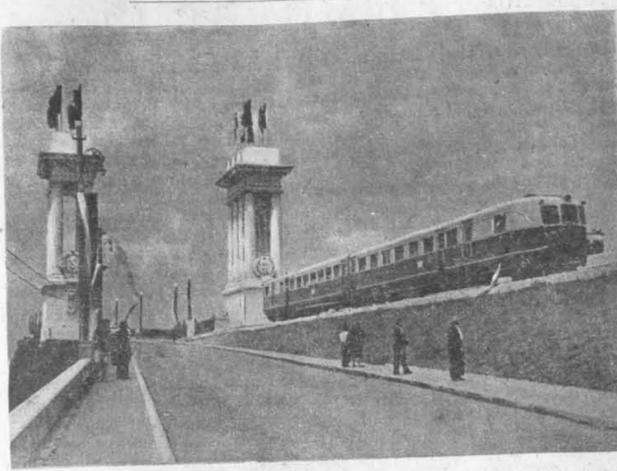
На адмыку: каля будынка гістарычнага музея ў Пхеньяне.

Фота А. Варанцова. (Фотатронка ТАСС).

І. СПАКАЎ.

Да 10-годдзя з дня вызвалення Румыніі ад нямецка-фашысцкіх акупантаў

Новы мост праз Дунай азначае балгарскі порт Русе з румынскім портам Джурджу. Гэты мост з'яўляецца буйнейшым у Еўропе; ён збудаваны з двух арасуў: для чыгуначнага і аўтамабільнага транспарту. Мост пабудаваны па савецкіх праектах у найкарацейшы тэрмін — за 2 гады і 3 месяцы. У яго збудаванні, апрача Румыніі і Балгарыі, прымалі ўдзел Польшча, Венгрыя і Чэхаславакія.

Народная Румынія

На беразе Чорнага мора і ніжнім цячэнні блакітнага Дуная здаўна жыве працавіты румынскі народ. Дзесяць год назад даблесныя войны Савецкай Арміі вызвалілі Румынію з фашыскага рабства. Упершыню за ўсю сваю шматвяковую гісторыю румынскі народ стаў гаспадаром свайго лёсу.

За дзесяць год народнай улады ў краіне адбыліся непазнавальныя змены. Румынія з адставай аграрнай краіны ператварылася ў індустрыяльна-аграрную дзяржаву. Бухарэст, Сталін, Констанца, Чысназіе, Рышца — сталі буйнымі індустрыяльнымі цэнтрамі Народнай Румыніі.

Непазнавальныя змены адбыліся ў вялікай жабрацкай румынскай вёсцы. Каля 200 малапына-трактарных станцый абслугоўваюць цяпер калектывныя сельскія гаспадаркі, таварыствы па сумеснай апрацоўцы зямлі. Многія калектывныя гаспадаркі атрымалі рэкордны ўраджай пшаніцы — па 35—40 цэнтнераў з гектара.

Адначасова з удзімам усіх галін народнай гаспадаркі бурна развіваецца культура румынскага народа. Румынская рабочая партыя і ўрад звярнулі сур'ёзную ўвагу на ліквідацыю неписьменнасці. З гэтай мэтай у сёлах паспяхова працуюць больш 20 тысяч школ. Працякаюць спадчына мінулага — неписьменнасць будзе канчаткова ліквідавана к канцу 1955 года.

Рэформа народнай асветы, ажыццэўленая ў Румыніі ў 1948 годзе, азначае пачатак сапраўднай культурнай рэвалюцыі ў краіне. Уведзена ўсеагульнае абавязковае чатырохгоднае навучанне. Падручнікі для школьнікаў выдаюцца на 14-ці мовах народаў, якія жывуць у Румыніі. Цяпер у краіне ў шматлікіх пачатковых, сярэдніх, тэхнічных і профпалолах, навуковых і іншых вышэйшых навуковых устаноках вучацца каля двух мільянаў мільянаў чалавек. І гэта ў краіне, у якой толькі дзесяць год назад было чатыры мільёны зусім неписьменных людзей!

Аб размаху культурнай рэвалюцыі, якая адбываецца ў краіне, сведчыць вылікавая справа. Раней кніжны рынак Румыніі быў запалонены гітлай бульварнай літаратурай, а выданне кніг румынскіх і замежных класікаў не вытрымлівала трыццаці тысяч экзэмпляраў. У Народнай Румыніі кнігі друкуюцца мільёнамі тэражамі. У 1951 годзе, напрыклад, выйшла ў свет 46 мільянаў экзэмпляраў мастацкай, палітычнай, тэхнічнай і сельскагаспадарчай літаратуры.

Асабліва вялікі пошты на творы класікаў румынскай літаратуры, рускай класічнай літаратуры, на кнігі савецкіх пісьменнікаў. Рабочыя і сяляне з вялікай цікакасцю чытаюць творы Л. Талстога, М. Горкага, А. Пушкіна, Н. Гогаля, А. Фадзеева, В. Маякоўскага, Н. Остроўскага, К. Сіманова, І. Эрэнбурга, а таксама творы Бальзака, Дзікенса, Гюга, Барбюса і сучасных прагрэсіўных пісьменнікаў — Говарда Фаста, Луі Арагона.

Значных поспехаў дасягнулі ў сваёй рабоце мастакі, кампазітары, работнікі кінематуды «Бухарэсць». Народная ўлада, братная бескарыслівая дапамога Савецкага Саюза стварылі ў краіне ўсе ўмовы для сапраўднага росквіту нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па зместу культуры новай Румыніі.

Е. КАЛЯДА.

Новыя работы румынскіх скульптараў

На штогадовай выстаўцы выяўленчага мастацтва Румыніі 1953—1954 гг. скульптура заняла пачаснае месца. У сваіх работах мастакі шырока адлюстравалі сёняшні дзень Румынскай Народнай Рэспублікі.

Адной з каштоўнейшых работ выстаўкі з'яўляецца вялікі барельеф лаўрэата Дзяржаўнай прэміі РНР скульптара Канстанціна Бараскі «Вызваленне», дзе мастак паказвае Савецкую Армію-вызваліцельніцу.

Гаральфэ скульптара Г. Зывідэ «Трыгорэ Пінца судзіць баяр» узаўвае поўную павазі і драматызма карціну з жыцця гай-

дукоў і ярка перадае атмасферу народнага легенд пра гайдука Пінца — смелата змага сурпрач прыгнечаныя салды баярам.

Вызначаецца дыпламанная работа Канстанціна Лукача «У Рэшыцы вырашываюць маладыя кадры», якая расказвае аб выхаванні маладога рабочага класа. Удаўнай работай з'яўляецца і кампазіцыя «Рабочыя», за якую маладому скульптату Эрнэсту Кастоўскаму прысуджаны нацыянальная і міжнародная прэмія на конкурсе выяўленчага мастацтва ў дні чацвёртага Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Бухарэсце.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТНА.

Рэдакцыйная налегія: Заір АЗУР, Дзмітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Алякс. БАЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНОСАУ, Настас'я ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел КАВАЛЕУ, Барыс ПЯРНОУСНІ.